

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАГІСТРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено проблемі визначення місця творчого потенціалу у структурі якостей магістра дошкільної освіти. Метою статті є визначення та переосмислення специфіки магістерської підготовки у вищих навчальних закладах та місця творчого потенціалу у структурі професійно важливих якостей магістра дошкільної освіти. Автор наголошує на необхідності дослідження змісту підготовки на магістерському рівні вищої освіти, його удосконалення у контексті розвитку творчого потенціалу.

Ключові слова: *магістр, магістр дошкільної освіти, якості магістра дошкільної освіти, творчий потенціал магістра дошкільної освіти.*

Творча педагогічна діяльність характеризується певною специфікою її організації в залежності від сфери професійної діяльності фахівця, від середовища, де буде ця діяльність здійснюватись та від особливостей об'єкта педагогічного впливу, а саме від його вікових та індивідуальних особливостей.

На нашу думку, не можна оминати важливість розв'язання проблеми творчого потенціалу фахівця у галузі дошкільної освіти у зв'язку зі зростанням ролі дошкільної ланки в системі освіти у сучасному українському суспільстві. Творча позиція педагога-вихователя забезпечує цілісний розвиток дитини, творча позиція викладача дошкільної педагогіки безпосередньо впливає на творчий потенціал студента, оскільки творчий розвиток особистості можливий лише у взаємодії з творчим розвитком педагога. Це висуває високі вимоги до рівня розвитку творчої особистості, основним ресурсом майбутньої діяльності якої виступає творчий потенціал майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, організатора дошкільної освіти та викладача дошкільної педагогіки. Саме такі кваліфікаційні характеристики охоплює професійна підготовка магістра дошкільної освіти. В сучасних умовах – це актуальна проблема, яка потребує пошуку нових підходів та технологій її вирішення.

Окремі аспекти проблеми готовності до творчої діяльності в умовах дошкільного навчального закладу та формування творчої особистості дошкільника вивчали у своїх працях І. Біла, Л. Друбецька, О. Листопад, І. Міхіна, С. Пехарева, Т. Поніманська, Н. Портницька, О. Семенов, С. Уфімцева та ін.

Важливим аспектам професійної підготовки фахівців дошкільної освіти до педагогічної діяльності присвячені доробки науковців: Л. Артемової, В. Береки, Г. Беленької, А. Богуш, К. Волинець, Л. Галаманжук, Н. Голоти, Н. Грами, І. Дичківської, Л. Друбецької, Л. Кідіної, Н. Ковалевської, Л. Козак, Н. Колосової, Н. Лисенко, О. Листопада, Л. Пісоцької, Н. Сайко, Х. Шапаренко, І. Шевченко та ін.

Дослідження науковців (Г. Беленька, Л. Козак, С. Сисоєва та ін.) свідчать, що фахівці дошкільної освіти характеризуються низьким рівнем розвитку якостей творчої особистості, слабо вираженим прагненням до самовдосконалення і самореалізації, недостатньою сформованістю потреби і готовності до творчої педагогічної діяльності, до розробки інноваційних програм і технологій, до якісної реалізації їх у роботі з дітьми та студентами.

Така проблема, на нашу думку, обумовлена відсутністю чіткого розмежування у спрямованості професійної підготовки на різних освітніх рівнях, оскільки вчені мало звертають на це увагу в процесі розробки психолого-педагогічних умов розвитку особистості студентів. Тобто, проблемі розвитку особистості магістра педагогічної освіти присвячена лише незначна частина досліджень (Н. Батечко, В. Берека, О. Гура, І. Козич, С. Сисоєва), а проблема розвитку особистості магістра дошкільної освіти, зокрема і його творчого потенціалу, ще не стала предметом окремого дослідження.

Мета статті – визначити та переосмислити специфіку магістерської підготовки у вищих навчальних закладах та місце творчого потенціалу в структурі професійно важливих якостей магістра дошкільної освіти.

У сучасній системі вищої освіти виділяють наступні рівні вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) рівень, третій (освітньо-науковий) рівень та науковий рівень [5]. Усі вони передбачають здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок. Проте, на нашу думку, у

контексті розвитку творчої особистості та її творчого потенціалу, слід зосередити дослідження саме на другому – магістерському рівні вищої освіти, оскільки зміст освіти за вказаним рівнем не обмежується лише засвоєнням знань, формуванням умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю, як це передбачено бакалаврським рівнем. Професійна підготовка на цьому рівні включає також здобуття “загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності” [5]. Тобто саме на магістерському рівні повинна бути передбачена підготовка фахівця до майбутньої творчої, інноваційної професійної діяльності у відповідній галузі. Отже, підготовка до творчої педагогічної діяльності в галузі дошкільної освіти повинна здійснюватись у процесі професійної підготовки магістра дошкільної освіти.

Звідси випливає, що майбутня професійна діяльність магістра, одна з найбільш складних за структурним змістом діяльностей. У ній органічно поєднуються професійні знання фахівця з певної галузі, викладача і дослідника. Викладач повинен володіти високою культурою спілкування, бути інтелектуально та морально зрілою творчою особистістю, з усвідомленням обов'язку і почуттям відповідальності за результати власної праці [6, с. 126].

Для того, щоб визначити основні якості магістра дошкільної освіти та їх співвідношення з поняттям творчого потенціалу, варто звернутись до досліджень науковців, що розробляли сутність поняття “магістр”.

Слово “магістр” (з лат. *magister* – “майстер”, “учитель”) – характеризує людину як наставника, учителя, керівника, маістра своєї справи. Із історії Стародавнього Риму це поняття відоме як термін, що позначав важливу посадову особу. Подібне трактування “магістр” мав у Візантії, де означав вищий титул знаті, який могли носити лише найповажніші особи країни [8, с. 679.].

У середні віки так називались учителі “семи вільних мистецтв”, пізніше стало званням для почесних громадян, котрі очолювали світські та церковні заклади. Трохи згодом

“магістр” перетворюється на назву наукового ступеня на філософських факультетах університетів Західної Європи [9].

У сучасній англо-американській системі вищої освіти ступінь магістра є проміжним між ступенями бакалавра та доктора. Він присуджується особам, які, отримавши попередньо ступінь бакалавра у вищому навчальному закладі, закінчили магістратуру тривалістю 1-2 роки, успішно склали іспити та захистили магістерську роботу.

Перехід до єдиної системи освіти проголошувала Сорбонська декларація (1998 р.), що передбачала організацію системи вищої освіти для студентів і суспільства, яка б забезпечила найкращі можливості для реалізації їхніх умінь. Для досягнення цієї мети актуальною повинна стати двоступенева система вищої освіти, еквівалентна на міжнародному рівні, коли після отримання першого диплому увага студента зосереджується на науковому дослідженні та самостійній навчально-практичній діяльності [6].

За документами Європейських країн, учасників Болонського процесу, двоступенева система освіти уніфікується одночасно зі збереженням її національних особливостей (Болонська конвенція 1999 р.).

Характерною ознакою магістерських програм є їх профільна спеціалізація та тривалість навчання, яка визначається вимогами держави та системою організації підготовки в умовах конкретного університету. Навчання на цьому етапі побудоване за індивідуальними програмами, у складанні яких активну участь беруть студент та його науковий керівник [2]. Узагальнення результатів наукового пошуку дало підстави стверджувати, що в західноєвропейських країнах не існує єдиної моделі здійснення фахової підготовки магістрів. Вона різниться в залежності від програм професійної підготовки, змісту освіти, термінів навчання, технологій організації навчально-пізнавальної діяльності у різних типах вищих навчальних закладів, умов та потреб країни або регіону, можливостей професорсько-викладацького складу та загальних вимог суспільства до майбутнього фахівця.

Загальними тенденціями у магістерській підготовці в зарубіжних країнах можна назвати наявність професійної етики та ідеалів, загальної системи вимог до майбутнього випускника магістратури, поєднання професійної теоретичної підготовки

із практичною діяльністю, підготовка фахівців до роботи з особистістю в особистісно орієнтованому середовищі, безперервність освіти протягом усього життя [1]. Перевагою магістерської підготовки є і те, що вона є більш індивідуалізованою порівняно із бакалавріатом.

Із 1992 року в Україні також введено ступеневу систему підготовки фахівців згідно з вимогами Болонського процесу, а Законом України “Про освіту” 1996 року поряд і ступенем спеціаліста було запроваджено і ступінь магістра. Це породило ряд проблем у визначенні місця магістратури у системі вищої освіти, розв’язанню яких і присвячено сучасні реформи вищої школи, а саме ліквідація ступеня спеціаліста новим законодавством “Про вищу освіту” (від 1 липня 2014 року). Так, відповідно до нормативно-правової бази, що забезпечує функціонування вищої освіти України магістратура визначається як рівень освіти, котрий забезпечує науково-дослідну та науково-педагогічну підготовку відповідно до певної галузі знань на основі рівня бакалавра. Тобто навчання на цьому освітньому рівні потребує сформованості в особистості системи професійних знань, умінь та навичок. Сам же процес професійної підготовки у магістратурі повинен бути спрямований на наукову та психолого-педагогічну складову. Проте цей компонент часто ігнорується освітньо-професійними програмами, що призводить до невирішення проблеми практичної реалізації ступеневої освіти щодо наукової та психолого-педагогічної підготовки викладачів вищого навчального закладу [4]. Дещо відмінною є думка Р. Гейзерської, котра вважає, що основним завданням магістратури є “підготовка фахівців з поглибленими знаннями, які оволоділи методами та засобами наукових досліджень, уміннями самостійно на високому рівні виконувати наукову, педагогічну та управлінську діяльність” [3].

Спільною для вчених (М. Вачевський, Е. Зеєр, І. Зимня, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, О. Столяренко, Н. Тализіна, В. Шадриков, І. Якиманська) є позиція, що сформованість професійно значущих якостей є показником готовності майбутнього магістра до професійної діяльності. Проте в педагогіці та психології не існує єдиної думки з приводу їх визначення та кількості. До таких характеристик більшість вчених (Е. Зеєр, В. Сластьонін, В. Шадриков та інші) відносять моральні, політичні, естетичні, ділові та організаторські якості.

Р. Гейзерська деталізує професійно значущі якості магістра, визначаючи їх як комплекс пов'язаних між собою індивідуально-особистісних рис, котрі сприяють успішності професійної діяльності у науковій та викладацькій сфері та на виробництві. Структурними елементами такого комплексу є: уміння критично аналізувати, систематизувати, класифікувати та прогнозувати професійні ситуації, емоційно-вольова стійкість, система фахових знань, умінь і навичок, ділові якості, здатність творчо підходити до розв'язання професійних проблем, самовдосконалюватись, генерувати нові ідеї щодо підвищення ефективності професійної діяльності [3]. Тобто, основними серед особистісних рис магістра-педагога, котрі відрізняють його від випускника бакалавріату, можна визначити творчий підхід до педагогічної діяльності, критичність та креативність мислення магістра.

Такої ж позиції дотримується О. Шупта, яка виділяє такі характеристики у структурі якостей особистості магістра, як здатність запам'ятовувати великий обсяг інформації, швидкість реакції, працездатність та стійкість до навантажень; професійні знання, уміння й навички, гнучкість мислення, креативність, інтелект та ерудиція, самостійність, комунікативні здібності; усвідомлення власної значущості в суспільстві, самооцінка власної професійної діяльності, професійна спрямованість [10, с. 68].

Відмінною рисою для поглядів В. Береки є те, що у своїй праці він визначив не просто набір професійно важливих якостей, а систематизував їх у особистісний профіль магістра як результат професійної підготовки в магістратурі вищого педагогічного закладу та креативного розвитку особистості. Він включає її компетенції (аксіологічні та акмеологічні), потреби (професійні, особистісні, творчого розвитку, удосконалення тощо), мотиви діяльності, що є надзвичайно вагомою складовою ефективною підготовки фахівця в галузі освіти [1]. Схожим є підхід Л. Лебедик та С. Ящука, котрі професійно важливі якості магістра об'єднують поняттям "педагогічного професіоналізму". Так, складовими особистості магістра-професіонала Л. Лебедик визначила: теоретичні знання педагогіки і суміжних з нею дисциплін, організаційно-виховні вміння, дидактичні вміння, комунікативні вміння, проєктувальні вміння, інтелект і креативність, творчий

підхід до професійної педагогічної діяльності. Для нашого дослідження визначною є її думка про те, що в основі професійного зростання фахівця лежить удосконалення та зміна знаннево-діяльнісного досвіду та мотивації у напрямі самоздійснення і реалізації творчого потенціалу особистості магістра [7].

Тобто творчий компонент особистості магістра вчені визначають одним із основоположних у майбутній професійній діяльності, а розвиток творчого потенціалу вважають запорукою його професійного зростання.

Узагальнивши підходи вчених, можемо виділити такі професійно важливі якості особистості магістра, які відображені на Рис. 1.

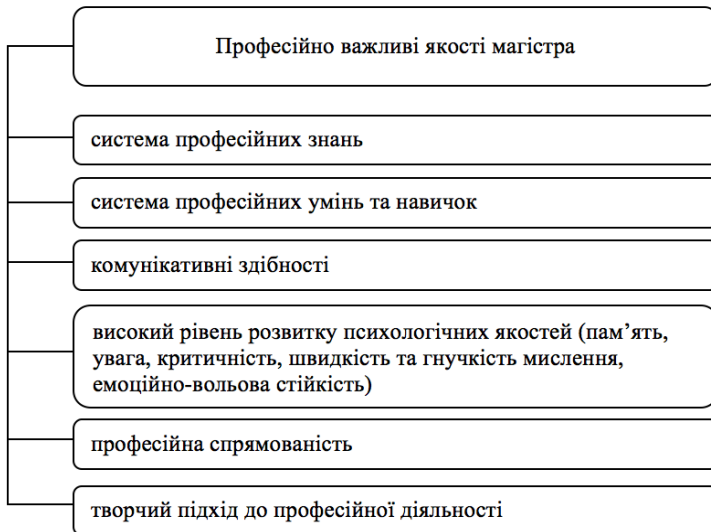

Рис. 1. Професійно важливі якості магістра

Отже, результати аналізу психолого-педагогічної літератури дають підстави стверджувати, що здатність творчо підходити до розв'язання професійних проблем, творча спрямованість професійної діяльності визначається більшістю дослідниками як одна з ключових професійно значущих якостей магістра. Крім того професійно важливі якості науковці нерозривно пов'язують із поняттям професіоналізму та компетентності.

Можна прослідкувати певну взаємозалежність та закономірність – формування професіоналізму та творчої особистості магістра неможливе без формування відповідних творчих якостей, які детермінують творчу компетентність фахівця. Вони складаються у процесі творчої діяльності, здійснювати яку здатна лише така особистість, яка має високий рівень творчого потенціалу і успішно його реалізує. Ця теза ще раз підтверджує важливість розв'язання проблеми розвитку творчого потенціалу магістра, особливо стосовно підготовки професіоналів у магістратурі педагогічних спеціальностей, і зокрема спеціальності “Дошкільна освіта”.

Л. Козак визначає магістра дошкільної освіти як “фахівця у сфері дошкільної освіти, здатного до дослідницької, проектної та викладацької діяльності на інноваційному рівні, орієнтованого на пошук нового в організації педагогічного процесу, створення, впровадження та поширення освітніх нововведень задля високої результативності своєї професійної діяльності, формування інноваційної особистості вихованця” [6, с. 93].

Для визначення якостей особистості магістра, необхідних у майбутній професійній діяльності, та рівня важливості такої якості, як творчий потенціал, в арсеналі професійно важливих рис майбутнього випускника магістратури нами було проведено опитування студентів спеціальності “Дошкільна освіта” Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки протягом 2015-2017 рр. Загалом у дослідженні взяло участь 83 респонденти. Опитування проводилось у два етапи – на початку навчання у магістратурі та після вивчення спецкурсу “Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу” і проходження асистентської та переддипломної практик.

У процесі опитування студентам-магістрантам необхідно було самостійно визначити та назвати такі якості. На початковому етапі опитування у результаті першого зрізу більшість студентів звертали найбільшу увагу на когнітивні здібності, наявність психолого-педагогічних знань, методичних умінь, комунікативної компетентності (72%). Третина студентів зауважила необхідність психологічної готовності до педагогічної діяльності в різноманітних мінливих умовах. І лише двоє з них відмітили важливу роль творчого підходу у майбутній педагогічній діяльності в галузі дошкільної освіти. Зауважимо, що у 86% студентів відповідь

на питання “У чому різниця професійної підготовки на таких освітніх рівнях як перший (бакалаврський) та другий (магістерський)?” викликала значні труднощі та цьому етапі.

Відмінні результати показав другий зріз дослідження, котрий було проведено наприкінці періоду навчання студентів у магістратурі. Думка стосовно важливості системних психолого-педагогічних знань лише посилилась – 90% опитаних відзначили їх необхідність у майбутній професійній діяльності. Крім того, у процесі професійної підготовки у магістратурі студенти впевнились у важливості вмінь та навичок їх застосування на практиці. Варто відзначити, що 96% опитаних визначили наявність творчих ресурсів (здібностей, креативності, здатності до рефлексії, до нестандартних рішень) основою для успішності та ефективності майбутньої педагогічної діяльності.

Крім того, висновки студентів також підтверджують, що магістр дошкільної освіти повинен бути готовим не лише здійснювати інноваційну та творчу педагогічну діяльність в умовах дошкільного навчального закладу, а й в умовах вищого навчального закладу як викладач педагогічних дисциплін та як активний учасник науково-дослідної роботи. Відповідно, він повинен вміти керувати творчою діяльністю студентів педагогічних спеціальностей, залучати до навчального процесу інноваційні методи, форми та технології. А це, в свою чергу, вимагає значної творчої активності особистості, яка неможлива без підвищення рівня творчого потенціалу.

Творчий потенціал виступає однією з ключових професійно значущих якостей, оскільки являє собою набір ресурсів, можливостей та механізмів, які забезпечують майбутню творчу активність магістра дошкільної освіти, є її джерелом та основою для майбутньої творчої діяльності як в умовах дошкільного навчального закладу, так і у вищій школі.

Отже, особистість магістра дошкільної освіти характеризується високим рівнем розвитку професійної педагогічної компетентності або, інакше кажучи, готовності на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасного стану розвитку дошкільної освіти як науки та надбань передового педагогічного досвіду як вітчизняного, так і зарубіжного. Загальна професійно педагогічна компетентність формується та розвивається

у процесі професійної підготовки в умовах магістратури та складається з якостей особистості магістра дошкільної освіти, які дають йому змогу найбільш ефективно здійснювати педагогічний процес в умовах вищого навчального закладу. До таких якостей, безперечно, відносимо творчий потенціал і визначаємо його як комплексну якість особистості фахівця з дошкільної освіти, яка являє собою систему професійних знань та умінь, психологічних характеристик педагога, мотивацію та готовність до творчої та інноваційної діяльності в умовах вищого навчального закладу, до самовдосконалення та самореалізації, досконале володіння методиками та технологіями діагностики та формування творчої особистості студентів спеціальності “Дошкільна освіта”, здатність сформувати в них готовність до творчої взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Визначення ролі творчого потенціалу у формуванні особистості магістра зумовлює необхідність розробки відповідних умов розвитку цієї якості фахівця дошкільної освіти у процесі професійної підготовки, що і стане перспективою подальших розвідок у досліджуваному напрямі.

Література

1. Берека В. Є. Професійна підготовка працівників дошкільної освіти: організаційно-педагогічний аспект : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. Є. Берека, Л. С. Пісоцька ; Хмельниц. нац. ун-т, Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. – Хмельницький : Цюпак А. А. [вид.], 2014. – 191 с.
2. Вітвицька С. С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2004. – № 19. – С. 69–71.
3. Гейзерська Р. А. Професійно значущі якості магістрів економічного профілю. Аналіз результатів теоретико-експериментального дослідження / Раїса Гейзерська // Проблеми трудової і професійної підготовки : наук.-метод. зб. – Слов'янськ, 2006. – С. 84–90.
4. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Гура Олександр Іванович ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2008. – 36 с.

5. Закон України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності : монографія / Л. В. Козак ; за ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої ; Київ, ун-т ім. Бориса Грінченка. – Київ : Едельвейс, 2014. – 599 с.
7. Лебедик Л. Принципи педагогічної підготовки майбутніх магістрів економіки як викладачів вищої школи / Л. В. Лебедик // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 183–190.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Сов. энциклопедия, 1973. – 847 с., с. 679.
9. Осадчий В. В. Місце магістратури у системі підготовки педагога вищої школи / В. В. Осадчий // Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”. – Черкаси : ЧНУ, 2008. – Вип. 124. – С. 118–126.
10. Шупта О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Шупта Оксана Володимирівна ; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2005. – 242 с.

А. Г. Емчик

Творческий потенциал в структуре профессионально значимых качеств магистра дошкольного образования

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки (13 просп. Свободы, Луцк, Украина)

Статья посвящена проблеме определения творческого потенциала в структуре качеств магистра дошкольного образования. Целью статьи является определение и переосмысление специфики магистерской подготовки в высших учебных заведениях и места творческого потенциала в структуре профессионально важных качеств магистра дошкольного образования. Автор подчеркивает необходимость исследования содержания подготовки на магистерском уровне высшего образования, его совершенствование в контексте развития творческого потенциала.

Ключевые слова: магистр, магистр дошкольного образования, качества магистра дошкольного образования, творческий потенциал магистра дошкольного образования.

O.H. Yemchyk

Creative Potential in the Structure of Professionally Important Qualities of Master of Preschool Education

Lesya Ukrainka Eastern European National University
(13 Volya Avenue, Lutsk, Ukraine)

The article is dedicated to the problem of the determination of the place of a creative potential in the structure of qualities of master of preschool education. The author proves the importance of solving the problem of the creative potential of specialist in the field of preschool education in connection with increasing its role as the initial stage in the system of education in general. The goal of the article is to determine and to rethink the specific of master's preparation in high school and the place of the creative potential in the structure of professionally important qualities of master of preschool education. The author claims the necessary of researching of content of the preparation on the master level of higher education, of its improving in the context of development of creative potential. The approaches of scientists to selection of main qualities of master of preschool education are described in the article. There is their correlation with the concept of creative potential. The creative component of the personality of master of preschool education is determined as one of the basic in the future professional activity. The development of the creative potential is defined as the guarantee of its professional increasing. The author concludes that the personality of master of preschool education is characterized by high level of professional pedagogical competence or, in other words, of preparation to solve its official and professional duties on the professional level according to current state of development of preschool education and the achievements of advanced pedagogical national and foreign experience. The author considers the creative potential to the qualities of master of preschool education, which enable it to implement of pedagogical process in the most effective way in the conditions of high school.

Keywords: *master, master of preschool education, qualities of master of preschool education, creative potential of master of preschool education.*

References

1. Bereka, V. Ye., Pisotska, L. S. (2014). Profesina pidhotovka pratsivnykiv doshkilnoi osvity: orhanizatsiino-pedahohichniy aspekt [Professional training of preschool education workers: Organizational and pedagogical aspects]. Khmelnytskyi: Tsiupak A. A.
2. Vitvytska, S. S. (2004). Teoretychni zasady pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevonii pedahohichnoii osvity [Theoretical principles of Masters' Training in the conditions of stage pedagogical education]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka: Vol. 19 (pp. 69–71). Zhytomyr.

3. Heizerska, R. A. (2006). Profesiino znachushchi yakosti mahistriv ekonomichnoho profilu. Analiz rezultativ teoretyko-eksperymentalnoho doslidzhennia [Professionally significant qualities of Masters of Economics. Analysis of the results of theoretical and experimental research]. In Problemy trudovoi i profesinnoi pidhotovky (pp. 84–90). Sloviansk.
4. Hura, O. I. (2008). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia psykholoho-pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological fundamentals of formation of psychological and pedagogical competence of teacher of higher educational institution in the conditions of a magistracy] (Dissertation Abstract, Kyiv).
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” [Law of Ukraine “On Higher Education”] (Decree No. 1556-VII, July 1). Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Kozak, L. V., Sysoieva, S. O. (Eds.). (2014). Pidhotovka maibutnikh vykladachiv doshkilnoi pedahohiky i psykholohii do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Training of future teachers of preschool pedagogy and psychology for innovative professional activities]. Kyiv: Edelveis.
7. Lebedyk, L. (2009). Pryntsypy pedahohichnoii pidhotovky maibutnikh mahistriv ekonomiky yak vykladachiv vyshchoii shkoly [Principles of pedagogical training of future Masters of Economics as teachers of higher education]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia pedahohichna: Vol. 25. Iss. 3 (pp. 183-190).
8. Ozhegov, S. I. (1973). Slovar russkogo yazyka [Dictionary of Russian Language]. Moscow: Sovetskaiia entsiklopediia.
9. Osadchyi, V. V. (2008). Mistse mahistratury u systemi pidhotovky pedahoha vyshchoyi shkoly [The place of the Master’s degree in the system of training of the teacher of higher education]. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiia “Pedahohichni nauky”: Vol. 124 (pp. 118-126). Cherkasy: ChNU.
10. Shupta, O. V. (2005). Formuvannia hotovnosti do profesiinoi tvorchoi diialnosti maibutnikh perekladachiv [Formation of readiness for the professional creative activity of future translators]. (Doctoral dissertation, Ternopil).

Ємчик Олександра Григорівна, аспірант кафедри педагогіки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Ємчик Александра Григорьевна, аспирант кафедры педагогики Восточноєвропейского национального университета имени Лесы Украинки

Oleksandra Yemchyk, Postgraduate Student of Lesya Ukrainka Eastern European National University

УДК 37.013.42

Ю. М. Жданович, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

У статті на основі аналізу та узагальнення різних наукових тлумачень термінів “соціальна адаптація”, “соціально-психологічна адаптація”, “соціокультурна адаптація” визначено поняття “адаптація дітей вимушених переселенців”. Розглянуто умови успішної адаптації дітей-переселенців у нове соціокультурне середовище; виділено об’єктивні та суб’єктивні чинники успішності адаптації.

Ключові слова: адаптація, адаптованість, соціальна адаптація, соціально-психологічна адаптація, соціокультурна адаптація, діти вимушених переселенців, діти-переселенці, культурний шок.

Внаслідок анексії Криму та збройного конфлікту на Сході України, спричинених сусідньою державою, тисячі сімей були змушені залишити свої домівки. Так, Міністерством соціальної політики станом на 26.01.2017 обліковано 1 641 895 внутрішньо переміщених осіб, 1 322 216 сімей, в яких виховуються 240 675 дітей. Діти, які стали вимушеними переселенцями, потребують соціально-педагогічної підтримки, з метою успішної адаптації у нових місцях поселення.

Поняття адаптації вивчається і використовується у багатьох галузях пізнання, зокрема у біології, філософії, соціології, психології, педагогіці, тому необхідно чітко окреслити, що ми розумітимемо під цим терміном.

Оскільки ми розглядаємо соціально-педагогічну підтримку адаптації дітей вимушених переселенців у нову громаду, то слушно говорити про соціальну адаптацію, яку узагальнено можна трактувати як процес пристосування людини до соціальних умов її існування, до конкретної соціальної ситуації.